

KRYTYCZNYM OKIEM

warsztaty krytyki
teatralnej online

CZĘŚĆ II: RECENZJA TEATRALNA

2 i 9 października

Jakie mogą być cele recenzji teatralnej?

- Zarekomendowanie czytelnikom_niczkom spektaklu lub zniechęcenie ich do jego zobaczenia
- Ocena przedstawienia teatralnego
- Podzielenie się z czytelnikami_czkami wrażeniami ze spektaklu
- Analiza i interpretacja przedstawienia
- Dokumentacja spektaklu, udział w tworzeniu archiwum przedstawienia
- Rozwinięcie tematów i problemów poruszanych w spektaklu

**Istnieje wiele rodzajów recenzji
teatralnych, dlatego zanim
przystąpisz do pisania spróbuj
odpowiedzieć sobie na następujące
pytania:**

Gdzie Twoja recenzja zostanie opublikowana?

Jeśli z danym pismem współpracujesz po raz pierwszy, zawsze sprawdź wcześniej, jakiego typu recenzje się w nim ukazują.

Przykładowe miejsca publikacji:

Pisma i portale branżowe, naukowe, specjalistyczne (np. „Teatr”, „Didaskalia”, „Dialog”, „Taniec Polska”)

Pisma i portale kulturalne (np. „Dwutygodnik”, „Czas kultury”)

Tygodniki i dzienniki lokalne lub ogólnopolskie (np. „Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Newsweek”)

Pisma i portale studenckie (np. „Teatralia”)

Blogi

Iloma stronami dysponujesz?

Zazwyczaj redakcje zamawiające recenzje podają rekomendowaną objętość tekstu, której dobrze jest przestrzegać. Miarą objętości zwykle jest liczba znaków ze spacjami (zss). Możesz ją sprawdzić klikając w okienko „Wyrazy” na dolnej belce w edytorze tekstu Word (inne edytory tekstów zazwyczaj także mają możliwość sprawdzenia liczby znaków).

Kto będzie twoim czytelnikiem/ czytelniczką?

To pytanie, jest bezpośrednio powiązane z pierwszym, w którym ustalałeś_łaś docelowe miejsce publikacji tekstu. Czy spodziewasz się, że twój_oja czytelnik_niczka dużo wie o teatrze i jest na bieżąco z repertuarem? A może zakładasz, że choć czytelnik_niczka może zainteresować się przedstawieniem, które polecasz, raczej nie jest ekspertem w dziedzinie teatru? Czy kierujesz swój tekst do wąskiego czy szerokiego grona odbiorców? Czy twój_oja odbiorca_czyni należy do jakiejś szczególnej grupy, zainteresowanej określonym typem przedstawień (np. przedstawienia muzyczne, baletowe, opera, spektakle feministyczne, queerowe)?

Odpowiedzi na te pytania dają ci pojęcie o tym, jak powinieneś zaplanować swój tekst. To może być na przykład krótka recenzja z wyraźną oceną, pisana dla czytelnika, który przeglądając dział „kultura” będzie szukał rekomendacji na piątkowy wieczór. Może to też być długa recenzja dla grona teatralnych koneserów, którym bardziej niż na poznaniu twojej oceny, zależy na poznaniu argumentów, którymi ją uzasadnisz. I tak dalej, możliwości jest naprawdę dużo.

Jakie cechy powinna spełniać dobra recenzja teatralna?

Jest pisana z myślą o czytelniku_niczy, który_a nie widział_a przedstawienia.

Zawiera wszystkie najważniejsze informacje o przedstawieniu: opowiada o scenografii, konwencji gry, zasadzie dramaturgicznej i tym podobnych. Żeby dowiedzieć się więcej na ten temat, zajrzyj do naszych materiałów przygotowanych na warsztaty poświęcone analizie przedstawienia teatralnego.

Zawiera plastyczne, a jednocześnie zwięzłe opisy przedstawienia. Daje czytelnikowi_niczce szansę wyobrażenia sobie, jak spektakl wygląda.

Niezależnie od tego, czy jest pozytywna czy krytyczna, krótka czy długa, poświadcza, że krytyk_yczka uważnie obejrzał_a spektakl, zastanowił_a się nad jego przekazem i włożył_a pracę w jego zrozumienie.

Autor_ka tekstu nie próbuje ściągnąć na siebie całej uwagi – zamiast tego skupia się na przedstawieniu, które opisuje.

Jest napisana poprawną polszczyzną, a wszystkie zabiegi językowe (np. kolokwializmy, neologizmy, wyrazy zapożyczone) są w niej używane świadomie.

Wzbudza zainteresowanie . Autor_ka stara się tak skonstruować swój wywód, by zachęcić czytelnika do lektury całości tekstu.

**Proste rady, które pomogą
ci pisać lepsze recenzje
(zwłaszcza, jeśli dopiero
zaczynasz przygodę
z pisaniem):**

Przygotuj się do oglądania spektaklu: przeczytaj informacje na stronie teatru; jeśli przedstawienie powstało na podstawie dramatu lub innego tekstu kultury – zapoznaj się z nim; rozważ zakup programu.

Od razu po powrocie z teatru, zrób notatki ze spektaklu. Zapisz w kilku punktach, jak wyglądała scenografia i kostiumy, wyróżniające się postaci, przebieg fabuły. Zanotuj też pierwsze pomysły interpretacyjne, ciekawe wątki, myśli, które przyszły ci do głowy w czasie oglądania przedstawienia. Nasza pamięć jest bardzo zawodna i jeśli zabierzesz się do pisania recenzji nawet następnego dnia, może okazać się, że wielu rzeczy nie zdołasz już sobie przypomnieć, dlatego lepiej mieć notatki.

Zanim przystąpisz do pisania, sporządź plan recenzji. Zapisz w punktach, które sceny będziesz kolejno omawiać i zastanów się, czy przygotowany przez ciebie plan jest logiczny i czytelny. Pamiętaj, że musisz uwzględnić, że osoby, które będą czytać twój tekst, mogły nie widzieć spektaklu, o którym piszesz.

Kiedy skończysz pisać tekst, przeczytaj go od początku do końca na głos. Usłyszenie swojego tekstu często daje szansę na dostrzeżenie w nim błędów, które umknęły w czasie zwykłej lektury. Pozwala też zastanowić się, czy kolejne części recenzji logicznie z siebie wynikają i czy będą zrozumiałe dla czytelnika_niczki.

Jeśli masz taką możliwość, idź na ten sam spektakl więcej niż jeden raz. To ćwiczenie uczy dostrzegania, jak przedstawienie zmienia się w kolejnych przebiegach (nie ma dwóch identycznych przedstawień!) i jak publiczność współkształtuje spektakl. Zwykle też oglądając tę samą produkcję kilka razy, odkrywamy więcej niuansów interpretacyjnych.

Pisząc, zwróć szczególną uwagę na pierwszy i ostatni akapit tekstu. Pierwszy akapit zachęca czytelnika_niczkę do dalszej lektury, ostatni ma duży wpływ na to, jak zapamięta recenzję.

Kiedy skończysz pisać tekst, spróbuj go trochę skrócić – zacznij od wyrzucenia pięciu zdań albo czterdziestu słów. Ponowna lektura tekstu z intencją dokonania w nim skreśleń, pozwala spojrzeć na niego z nowej perspektywy. Skracanie tekstu uczy dyscypliny, precyzji i zwięzłości, a także zdrowego dystansu do własnej twórczości.

Czytaj dużo recenzji (niekoniecznie teatralnych), felietonów, esejów, książek naukowych. Czytając, zastanawiaj się, jak dany tekst jest napisany, jakich zabiegów używa autor_ka i które z nich uważasz za trafnie dobrane i skuteczne. Czytanie książek zwykle w naturalny sposób poprawia nasze umiejętności poprawnego budowania wypowiedzi.

Słuchaj, kiedy osoby, które cenisz, krytykują twoje teksty. Przyjmuj też uwagi od redaktorów_orek pracujących w pismach, dla których piszesz – to osoby, którym zależy, żeby twoje recenzje były lepsze.

DODATKOWE ĆWICZENIA DO SAMODZIELNEGO WYKONANIA

Zadanie 1

Przeczytaj następujące recenzje:

Marcin Kościelniak,
„Wolność i takie tam”

Michał Centkowski,
„Dekonstrukcja Czechowa”

Dorota Sosnowska,
„Moment populistyczny,
populistyczny teatr”

Wszystkie trzy recenzje mają charakter krytyczny, ale każda jest inaczej napisana. Po lekturze tekstów spróbuj odpowiedzieć na następujące pytania:

- Która z tych recenzji najbardziej ci się podoba? Dlaczego?
- Który z autorów_rek podaje najbardziej przekonujące argumenty?
- Która z tych recenzji pozwala ci najlepiej wyobrazić sobie, jak wyglądał spektakl?
- W jaki sposób objętość tekstu wpływa na jego charakter?
- Jakim typom czytelnika_niczki każdy z tych tekstów mógłby najbardziej przypaść do gustu?

Zadanie 2

Obejrzyj spektakl teatralny (jeden raz – nie oglądaj go ponownie w czasie wykonywania tego ćwiczenia).

Po powrocie do domu postaraj się napisać jak najdokładniejszy opis przedstawienia. Spróbuj zanotować każdy szczegół, który udało ci się zapamiętać: wygląd scenografii, kostiumów, uwagi na temat gry aktorów_rek, dramaturgii. Kiedy skończysz, schowaj kartkę z notatkami.

Odczekaj trzy dni, a następnie weź nową kartkę papieru i ponownie spróbuj zanotować wszystkie szczegóły na temat spektaklu, które pamiętasz. Nie martw się, jeśli większość informacji się powtórzy, albo jeśli przypomnisz sobie nowe szczegóły, których nie zapisałeś wcześniej. Schowaj kartkę. Nie zaglądaj do notatek wykonywanych w punkcie drugim.

Odczekaj miesiąc, a następnie weź nową kartkę papieru i ponownie spróbuj przypomnieć sobie jak najwięcej szczegółów z przedstawienia, które widziałeś ponad miesiąc temu. Nie czytaj poprzednich notatek, sporządź nową. Nie martw się, jeśli nie pamiętasz zbyt wielu szczegółów.

Przeczytaj recenzje teatralne na temat spektaklu, który oglądałeś i poszukaj materiałów o nim w internecie. Obejrzyj zdjęcia i filmy, jeśli takie znajdziesz. Jeśli dzięki tym materiałom przypomnisz sobie jakieś nowe szczegóły na temat przedstawienia, zanotuj je na osobnej kartce.

Wyjmij wszystkie notatki przygotowane w czasie wykonywania ćwiczenia i ułóż je w kolejności od sporządzonej najwcześniej do najnowszej. Przeczytaj je. Jak wiele szczegółów zapomniałeś_aś wraz z upływem czasu? Czy w kolejnych notatkach pojawiły się jakieś błędy?

Nasza pamięć często działa tak, że w niezauważalny dla nas sposób zmienia szczegóły sytuacji, które wspominamy. To normalny proces. Czy w kolejnych notatkach widać jakąś zmianę w twoich przemyśleniach? Może inne rzeczy wydają ci się istotne, zwróciłeś_aś uwagę na nowe szczegóły albo zmieniłeś_aś interpretację scen? Co myślisz o spektaklu teraz, kiedy przeczytałeś_aś wszystkie notatki? Czy zmieniła się twoja ocena przedstawienia?

Zadanie 3

Na stronie Encyklopedii Polskiego Teatru poszukaj dziesięciu różnych recenzji spektaklu *Pod presją* w reżyserii Mai Kleczewskiej:

Przeczytaj pierwszy akapit każdego z tych tekstów.

Zastanów się, który początek wydał ci się najbardziej interesujący i dlaczego? Który dostarczył najwięcej informacji? Który najbardziej zachęcił cię do dalszej lektury? Czy któryś spowodował, że w ogóle nie miałeś_aś ochoty czytać dalej?

Strony, które warto znać

Encyklopedia Polskiego Teatru

Na stronie znajdziesz archiwum recenzji teatralnych pochodzących z różnych pism.

„Dialog” – zakładka Przedstawienia

Drukowany „Dialog” jest miesięcznikiem poświęconym dramaturgii współczesnej, ale na stronie internetowej pisma, w zakładce Przedstawienia, można znaleźć recenzje teatralne.

„Teatr”

Miesięcznik „Teatr” w każdym papierowym numerze drukuje kilka recenzji teatralnych. Niektóre z nich udostępnia też na swojej stronie internetowej w zakładce Po premierze.

„Dwutygodnik”

Portal „Dwutygodnik” publikuje recenzje, eseje, felietony i artykuły na tematy związane z różnymi obszarami kultury. W dziale Teatr możesz znaleźć wiele interesujących recenzji teatralnych.

Strona pisma „Didaskalia. Gazeta Teatralna”

„Didaskalia” od ponad roku są w całości dostępne online, bezpłatnie. W „Didaskaliach” można też przeczytać długie, wnikliwe recenzje.

„Teatralny.pl”

Portal Teatralny.pl drukuje między innymi recenzje i felietony teatralne.

„Taniec Polska”

Taniec Polska jest portalem poświęconym tańcowi, w którym publikowane są przede wszystkim tańcowi współczesnemu. Znajdziesz tu także informacje na temat zbliżających się, ważnych wydarzeń tanecznych.

**Opieka kuratorska i merytoryczna
nad całością warsztatów:**

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Opracowanie zeszytu metodycznego:

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Redakcja:

Katarzyna Niedurny, Katarzyna Waligóra

Opracowanie graficzne:

Natalia Kaniak

Koordinacja projektu:

Katarzyna Karnia

Kontakt:

krytycznym.okiem@teatrslaski.art.pl

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa
Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji
Kultury

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu

WWW.TEATRLASKI.ART.PL